

DOCUMENT DE POZIȚIE

Tinerii cu dizabilități sunt AICI, ACUM!

DIZABILITATE ȘI VALORIZARE

EDUCAȚIE ȘI ȘCOALĂ

ANGAJARE ȘI AUTONOMIE

LOBBY ȘI ADVOCACY

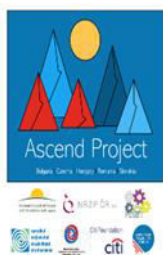
ASOCIERE ȘI IMPLICARE

București,

9 decembrie 2022

Documentul de poziție a fost realizat în cadrul proiectului ASCEND - ÎNTĂRIREA CAPACITĂȚII ASOCIAȚIILOR PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DIN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST - care este inițiat și susținut de Forumul European al Dizabilității (EDF), cu suport financiar de la Citi Foundation și implementat în cinci țări: Bulgaria, Republica Cehă, România, Slovacia și Ungaria, în perioada 1 iunie - 15 decembrie 2022.

Părerile exprimate în acest *Document de poziție* sunt cele ale Consiliului Național al Dizabilității și ale Asociației RENINCO din România, așadar nu se poate considera că ele reflectă opinia oficială a partenerului finanțator și a Forumului European al Dizabilității.

ASCEND - ÎNTĂRIREA CAPACITĂȚII ASOCIAȚIILOR PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DIN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST

DOCUMENT de POZIȚIE

Tinerii cu dizabilități sunt AICI, ACUM!

În CONTEXTUL marcat de:

- ✚ Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități
- ✚ Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă”, 2022-2027, și Planul operațional de implementare, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 490/2022
- ✚ Rezoluția Consiliului Uniunii Europene și a reprezentanților guvernelor membre, reuniți în cadrul Consiliului, privind un cadru pentru cooperarea europeană în domeniul tineretului: *Strategia Uniunii Europene pentru tineret pe perioada 2019-2027 (2018/C 456/01)*

“Ar trebui acordată o atenție deosebită tinerilor care riscă să fie marginalizați pe baza potențialelor surse de discriminare, cum ar fi originea etnică, genul, orientarea sexuală, dizabilitatea, religia, convingerile sau opinia politică a acestora.”
- ✚ Anul 2022 - *Anul european al tineretului*:

“Europa are nevoie de viziunea, angajamentul și participarea tuturor tinerilor pentru a construi un viitor mai bun care să fie mai verde, mai favorabil incluziunii și mai digital.” Comisia Europeană

NOI:

- ✚ Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR),
- ✚ Asociația RENINCO România (Rețeaua Națională de Informare și Cooperare pentru integrarea în comunitate a copiilor și tinerilor cu cerințe educative speciale),

parteneri în proiectul ASCEND - Întărirea capacității asociațiilor persoanelor cu dizabilități din Europa Centrală și de Est -, inițiat și susținut tehnic de către Forumul European al Dizabilității (EDF),

știind din experiență, din alte cercetări¹ și dovezi empirice că există o breșă substanțială în asigurarea suportului pentru tinerii cu dizabilități ca să-și împlinească educația sau să găsească și să păstreze un loc de muncă, breșe care întrerup visele și dorința de a trăi independent,

am realizat o cercetare, în principal pe baza pe baza unui chestionar, dar și a unor interviuri individuale și focus-grupuri, cu întrebări despre dificultățile pe care le întâmpină tinerii cu dizabilități, cu deosebire în câmpul educației și al angajării în muncă, despre comunicarea cu organizațiile persoanelor cu dizabilități și așteptările tinerilor cu privire la programele și politicile naționale și europene privind dizabilitatea,

am procesat informațiile obținute astfel de la 257 de tineri cu dizabilități din București și județele Baia Mare, Botoșani, Prahova², am discutat diferite situații de viață în întâlnirile și formările care au avut loc cu tineri cu dizabilități, cu profesioniști și părinți,

am realizat acest ***Document de poziție*** prin care încercăm să atragem atenția decidenților politici că **trebuie să intervină urgent** pentru ca acești copii și tineri curajoși să-și împlinească visele

și afirmăm cu tărie că trebuie să aibă, cu adevărat, șanse egale de a trăi, ca oricine altcineva, independent în mijlocul comunității!

NOI,

PARTENERII DIN PROIECTUL ASCEND, PLEDĂM PENTRU:

- ✚ asumarea tratării problematicii dizabilității ca problemă politică și NU ca problemă a persoanei,
- ✚ servicii suficiente și accesibile de sprijin pentru copii și tineri cu dizabilități care să sprijine egalizarea șanselor în procesele de educație, pregătire, angajare și păstrare a unui loc de muncă,
- ✚ respectarea principiului *Nimic despre noi, fără noi!* și implicarea activă a tinerilor în viața asociativă și a comunității,
- ✚ intensificarea acțiunilor pentru adaptarea mediului fizic, informațional și comunicational.
- ✚ comunicarea continuă cu comunitatea pentru ca aceasta să valorizeze persoanele cu dizabilități și să-și diminueze treptat atitudinile negative.

Fiecare om are nevoi, dorințe și preferințe care îi sunt specifice și își planifică viitorul într-un mod unic. De ce persoanelor cu dizabilități le este limitat sau chiar ignorat acest drept?

Au dreptul să trăiască așa cum își doresc!

Au dreptul să participe ca membri egali ai societății la viața acesteia iar societatea, noi toți, trebuie să încurajeze și să susțină demersul lor curajos!

DIZABILITATE ȘI VALORIZARE

În România, dizabilitatea este în mare parte considerată o problemă a persoanei, cauzată de o stare de sănătate sau de o traumă și, în concluzie, persoana are nevoie de tratament medical individual și de supraveghere iar principalul răspuns politic la aceste nevoi se concretizează, de cele mai multe ori, în servicii medicale sau, mai grav, în internarea într-o instituție.

Dar dizabilitatea nu este atributul persoanei! *„Dizabilitatea este un amestec complex de condiții, din care multe sunt create de mediul social. Prin urmare, managementul acestei probleme necesită acțiune socială și este responsabilitatea comună a întregii societăți de a realiza acele schimbări de mediu necesare participării depline a persoanelor cu dizabilități în toate domeniile vieții sociale. Așadar, managementul dizabilității este o problemă de atitudine sau de ideologie, care implică o schimbare socială, ceea ce - în termeni de politici - devine o problemă care ține de drepturile omului. Pentru acest model, dizabilitatea este o problemă politică.”³*

Până acum izolate sau excluse, persoanele cu dizabilități trebuie să primească sprijinul necesar pentru a trăi independent și pentru a participa deplin și efectiv la viața societății.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități reprezintă standardul de drept internațional care prevede obligațiile ce revin statelor pentru a promova, proteja și asigura exercitarea drepturilor pe care le au persoanele cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți.

Unul dintre drepturile fundamentale recunoscut de Convenția ONU este “dreptul egal al tuturor persoanelor cu dizabilități de a trăi în comunitate, cu șanse egale cu ale celorlalți”. Prin ratificarea Convenției ONU⁴, România și-a asumat obligația de a “lua măsuri eficiente și adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură pe deplin de acest drept și de deplina integrare în comunitate și participare la viața acesteia.”

Dar se bucură cu adevărat? Au ele o VOCE în comunitate și societate?

Sunt persoanele cu dizabilități consultate astfel încât să-și poată spune opinia în legătură cu dorințele și visele lor? Exercițiul deplin al drepturilor este o realitate?

EDUCAȚIE ȘI ȘCOALĂ

Sunt recunoscute rolul educației în dezvoltarea personală și socială a unei persoane, precum și efectele asupra calității vieții acesteia. În mod curent, carențele educaționale se asociază cu impactul asupra sărăciei la vârsta adultă, cu perspectiva limitată de a putea găsi și ocupa un loc de muncă și cu dependența

de sistemul de protecție socială.

În realitate, sunt eliminate toate barierele care ar putea împiedica sau limita “contribuțiile valoroase - existente și de perspectivă - aduse de persoanele cu dizabilități la bunăstarea generală și la diversitatea comunităților din care fac parte”⁵?

„Mama venea plângând de la ședințele cu părinții și după aceea a început să meargă tata pentru că părinții celorlalți copii cereau mereu ca să nu mai fiu primit la ore pentru că din cauza mea copiii lor nu pot face performanță. Eu nu le făceam niciun rău, nu deranjam orele, ei mă chinuiau în pauze înțepându-mă, scuipându-mă. Cu toate că mama și tata se chinuiau să mă facă să înțeleg măcar puțin din lecții, nici dna învățătoare și nici profesorii nu mă întrebau absolut nimic. Stăteam nebăgat în seamă în ultima bancă până veneau părinții mei ca să mă ducă acasă.”⁶

Atâta timp cât mai există un singur caz ca acesta desprins din cercetarea realizată, înseamnă că există încă prejudecăți, discriminare, lipsă de servicii specifice, într-un cuvânt, dreptul la educație este încălcat iar participarea copiilor și tinerilor cu dizabilități este limitată deși Convenția ONU reafirmă obligația statelor părți de a asigura un sistem educațional incluziv la toate nivelurile. Responsabilitatea pentru crearea condițiilor necesare exercitării dreptului la educație aparține întregii societăți și implică schimbări sociale prin care să se asigure respectarea drepturilor omului.

Educația din școlile de masă este prima care poate schimba lucrurile. Orientarea politicilor educaționale și a practicilor curente spre o viziune incluzivă și de calitate solicită pregătirea adecvată a tuturor profesorilor, pentru cooperare și colaborare, pentru valorizarea și încurajarea copiilor/elevilor cu dizabilități prin adaptarea și individualizarea curriculum-ului național și oferirea măsurilor de sprijin necesare fiecăruia.

Prezentul *Document de poziție* a selectat din cercetare acele mărturii pentru care este nevoie de răspunsuri urgente, asumându-și totodată rolul de a le prezenta decidenților și de a solicita prioritate maximă în intervenție.

“Părinții mei au încercat să convingă conducerea școlii să accepte ca la ore să participe și să stea în bancă cu mine o doamnă învățătoare pensionară de la o școală specială pe care ar fi urmat să o plătească ei. Conducerea școlii nu a acceptat”.

Există la noi, la fel ca în Europa și în toată lumea, persoane care sprijină, acompaniază copiii cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale (CES) în școlile de masă. Alături de cadrele didactice itinerante și de sprijin și de alți profesioniști, *facilitatorul* acordă ajutorul necesar copilului, la grădiniță sau la școală, pentru ca acesta să facă față cerințelor școlare și să interacționeze cu ceilalți copii. El poate fi unul dintre părinți, asistentul personal, pentru copiii cu grad de handicap grav, o persoană numită de părinți față de care copilul are dezvoltată o relație de atașament sau un specialist recomandat de părinți/reprezentantul legal. În anumite situații, un facilitator poate

avea grijă de mai mulți copii cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale în aceeași clasă. Deși introdus în legislație din anul 2016⁷, acest serviciu de sprijin educațional lipsește în realitate, dat fiind faptul că ocupația nu are încă un statut definitivat.

Reprezintă o urgență operaționalizarea acestei ocupații pentru care solicităm sprijinul Ministerului Educației, Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție!

Totodată, facem apel către organizațiile neguvernamentale preocupate de educația incluzivă pentru a reflecta asupra acestei ocupații și a contribui la realizarea pachetului de reglementare.

Nu este însă suficient!

În ceea ce privește serviciile educaționale, Asociația RENINCO-România a susținut în nenumărate rânduri și continuă să persevereze pentru:

- necesitatea dezvoltării și consolidării structurilor și serviciilor de suport pentru învățare în școlile de masă, sub umbrela centrelor județene de resurse și de asistență educațională (CJRAE);
- preluarea administrativă a profesorilor itineranți și de sprijin de la școlile speciale și a facilitatorilor pentru incluziune;
- constituirea treptată a unor unități/camere/cabinete de resurse în toate școlile de masă, spații dotate cu materiale și echipamente necesare unui sprijin psihopedagogic (de educație specială) de calitate pentru copii/elevi cu dizabilități și/sau CES;
- constituirea progresivă a unor centre județene de resurse specializate - pe tipuri de dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale; unele școli speciale pot deveni asemenea centre;
- asigurarea unui continuum de servicii educaționale - sistem multinivelar de suport -, precum și a colaborării între acestea și a calibrării - în funcție de nevoile evaluate (la nivel individual și social) - structurilor și serviciilor de educație și suport - între școli speciale, centre județene de resurse specializate, clase speciale și camere/cabinete/unități de resurse etc în școlile de masă - toate coordonate de CJRAE/CMBRAE - cu vectorul central spre incluziune în educație.⁸

Alte mărturii atrag atenția asupra modului în care se asigură, sau nu, accesul și mobilitatea elevilor cu dizabilități în unitatea școlară. Este înțeleasă accesibilizarea ca o problemă de responsabilitate socială care face atingere gravă drepturilor omului, limitând dreptul la educație?

“Lipsa accesibilității în școală m-a împiedicat să merg zilnic la școală, iar după clasa a IV-a am fost obligat să merg la școala specială”.

“În grădiniță și școală am avut fracturi de tibie din cauza toaletei

neadaptate, respectiv a scărilor pe care trebuia să le urc și cobor”.

“În clasele 1-3, am avut sala noastră de curs la etajul 2, fiind nevoit să urc zilnic, mai în brațe, mai pe jos. Abia în clasa a IV-a s-a reușit mutarea sălii de curs la parter. Nu a existat o toaletă adaptată..”

“Am avut clasa la etajul al doilea, eu nemergând deloc în picioare și fiind purtat pe brațe. Nu am avut toalete adaptate, fiind astfel nevoit să mă abțin de la a folosi toaleta”⁹.

Efectul acestor bariere, combinat cu nivelul insuficient de pregătire al cadrelor didactice, cu lipsa materialelor didactice și cu lipsa adaptării procesului de învățământ la nevoi pare a fi cel al unei “rețete perfecte” de marginalizare, de excludere școlară și socială, care a marcat semnificativ evoluția ulterioară a celor în cauză. Încă o ilustrare a modelului individual (medical) de abordare a dizabilității: dacă un astfel de copil nu poate ține ritmul de învățare adecvat, se consideră că problema este a lui. Insuccesul școlar îi este atribuit, fără a se pune în discuție ceea ce ar fi trebuit și ar fi putut face școala pentru a-l sprijini.

Datorită diagnosticului și crizelor cardiace cu care se confruntă, părinții decid școlarizarea lui C. la domiciliu până la clasa a VIII-a. Refuză să mai facă altă formă de învățământ la domiciliu și la 18 ani se înscrie la școala profesională. În prezent lucrează și locuiește împreună cu logodnica lui. Este supărat pe părinții lui pentru că l-au privat de dreptul la o educație normală și subliniază mereu că dacă ar fi mers la școală ar fi avut alt parcurs educațional și poate ar fi lucrat într-un loc mai bun și mai bine plătit.¹⁰

Cercetarea evidențiază cât de profund negativ pot marca asemenea situații viața copiilor și tinerilor cu dizabilități. Pentru 40% dintre respondenți, starea de fapt din unitatea școlară a determinat transferul de nevoie din școala de masă în școala specială iar tendința de direcționare a elevilor cu dizabilități spre educația specială în formă segregată s-a accentuat odată cu tranziția de la învățământul primar la cel gimnazial.

“Învățământul special este bun și nu prea. Dar find puțini copii, cadrele didactice se pot ocupa acum cu ușurință de pregătirea noastră la nivele de cunoștințe școlare, însă la nivel de viața de zi cu zi, este un eșec, plus neintegrarea socială.”

Intensificarea acțiunilor de adaptare a infrastructurii școlare, de ocupare sau de sport și relaxare, a materialelor didactice sau de informare, de instruire specifică a corpului didactic sau a personalului din instituții și servicii publice reprezintă o altă urgență și solicităm expres Ministerului Educației, Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități și Agenției Naționale pentru Plăți și Inspecție Socială să urmărească cu perseverență realizarea accesibilității la mediul fizic, informațional și comunicațional, să disemineze continuu informații și să intervină cu fermitate

acolo unde dreptul la acces la educație, la muncă, la sport sau relaxare, la viața comunității este încălcat!

Prin ratificarea Convenției ONU, România și-a asumat “cultivarea la toate nivelurile sistemului de educație, inclusiv la toți copiii, de la o vârstă fragedă, a unei atitudini de respect față de drepturile persoanelor cu dizabilități”. Este o responsabilitate asumată de la care așteptăm eliminarea discriminării pe criterii de dizabilitate, creșterea gradului de conștientizare în societate, inclusiv la nivelul familiei, combaterea stereotipurilor, prejudecăților și practicilor dăunătoare la adresa persoanelor cu dizabilități. Se resimte o mare nevoie de informare, de ghiduri de comunicare, de exemple pozitive, de formarea unor tineri autoreprezentanți care să împărtășească din viața lor și să-i inspire și pe alții să se implice în schimbarea socială.

Sistemul de protecție încearcă să compenseze insuficiența serviciilor specifice iar cercetarea înregistrează puncte de vedere care invită la analiza politicilor publice existente, de exemplu:

“...din punctul meu de vedere, ca părinte, este unul personal și mi-l asum, aș fi preferat lipsa oricărui beneficiu financiar datorat dizabilității copilului meu, pentru mine și familia mea și oferirea unor servicii de calitate, de terapie, mă refer. Ar fi fost, cum să spun, o situație mult mai puțin stresantă pentru noi ca familie să știm că avem acces la terapii, că avem acces la terapii diverse, de la terapie logopedică, intervenție timpurie, kinetoterapie și tot ce i-a mai fost necesar copilului, decât să știu că lunar primesc o sumă de bani. Acum, noi am investit bani în copil, dar sunt și situații și sunt familii și nu sunt cazuri așa puține când acești bani nu ajung în niciun fel să ajute în dezvoltarea copilului.”¹¹

ANGAJARE ȘI AUTONOMIE

Odată desăvârșit procesul de educație, visul fiecărui tânăr este de a obține autonomia financiară prin angajare. La întrebarea legată de acordarea de prioritate uneia dintre problemele sesizate de tineri sau de membrii familiilor lor, mare parte din respondenți au indicat ocuparea unui loc de muncă, crearea unor locuri de muncă adaptate nevoilor, dezvoltarea de programe de pregătire pentru accesarea pieței de muncă, programe de sprijin pentru cei care termină o formă de învățământ pentru includerea pe piața muncii.

Ocuparea are importanță capitală pentru realizarea autonomiei personale, atingerea unui nivel crescut de bunăstare și, ulterior, desprinderea persoanei din cercul dependenței de sistemul de protecție socială. Persoanelor fără un loc de muncă le lipsesc, dincolo de venitul constant, sentimentul de a fi valoros și util, oportunitățile de dezvoltare personală și profesională. De aici până la nivelul scăzut de trai sau chiar afundarea în starea de sărăcie mai este un singur pas iar imposibilitatea de a acoperi cheltuielile legate de dizabilitate (terapii, tehnologie asistivă etc.) poate pune în pericol sănătatea și capacitatea de funcționare a persoanei. Fără un loc de muncă

asigurat, tinerii cu dizabilități pierd șansele de a dezvolta o rețea de relații sociale și de a fi independenți, se simt frustrați și nedreptățiți. Situația tinerilor care nu au un loc de muncă este cu atât mai problematică cu cât ei sunt într-o măsură mult mai mică acoperiți de sistemul de pensii (inclusiv cel de invaliditate), astfel încât sunt mult mai vulnerabili la excluziune socială.

“ Tânăra de 24 de ani a participat la un interviu pentru a se angaja la un magazin de haine și a fost profund jignită. Patroana, după ce a observat dizabilitatea (deși CV-ul transmis anterior conținea acest aspect) i-a spus direct că ”dacă știam de dizabilitatea ta, nu te mai puneam pe drumuri pentru interviu”. Dezamăgirea tinerei a fost atât de mare încât a fost la un pas de depresie și, timp de un an, nu a mai îndrăznit să caute un serviciu. Se gândea să acționeze acel manager în instanță, dar nu a avut nici informația la timp, nici resurse, nici echilibrul emoțional.

Nu doresc milă, doresc să am un serviciu pe măsura competențelor mele, cu un salariu decent. Doresc să fim sprijiniți pentru a avea o locuință (pentru persoanele cu dizabilități), pentru a fi angajați fără discriminări”¹².

Dreptul de a munci este parte a ansamblului de drepturi ale omului iar exercitarea lui trebuie să fie universală. Locul de muncă ar trebui să fie liber ales, ca urmare a preferințelor, în condiții de oportunități egale. Sprijinul pentru obținerea unui loc de muncă poate fi acordat persoanei inclusiv prin „măsuri specifice care sunt necesare pentru accelerarea sau realizarea unei egalități de facto a persoanelor cu dizabilități” cu persoanele fără dizabilități și care nu sunt discriminatorii.

În realitate, constatăm că mare parte a persoanelor cu dizabilități în vârstă de muncă nu sunt angajate iar un motiv important este cel al modului precar în care se face pregătirea pentru muncă. Instruirea și formarea pentru piața muncii ar trebui să fie accesibile, să corespundă capacităților de asimilare a persoanei și să capaciteze abilitățile și talentele persoanelor cu dizabilități. Angajarea nu înseamnă însă sfârșitul procesului de integrare profesională. În continuare este nevoie de servicii de sprijin pentru păstrarea locului de muncă, asigurarea unei rate de progres sau reprofesionalizare, atunci când este cazul. Ocuparea trebuie să fie asistată în cazul în care persoana cu dizabilități are nevoie, în toate fazele, inclusiv în contextul formării, al căutării unui loc de muncă, al depunerii aplicației, al interviului de angajare și al activității la locul de muncă. Cercetarea ASCEND indică mai multe răspunsuri referitoare la sprijinul dorit pentru inserția socio-profesională. Tinerii au menționat ca tipuri de sprijin așteptate: sprijinul de specialitate (medical, kinetoterapie etc), adaptarea locului de muncă, tehnologia asistivă, suportul moral.

Focus-grupurile realizate în cadrul proiectului au evidențiat faptul că tinerii cu dizabilități își doresc autonomie și stabilitate financiară iar proiectarea unei strategii care să sprijine încadrarea în muncă este mai mult decât necesară. În această logică, aspectele cărora ar trebui să li se acorde atenție sunt sesiunile de formare cu angajatorii, cu specialiștii și cu decidenții. De exemplu, sesiunile de formare cu angajatorii ar trebui nu doar să-i familiarizeze cu problematica dizabilității ci să-i și informeze cu privire la măsurile specifice care trebuie luate pentru ca tinerii cu dizabilități să-și mențină locul de muncă.¹³

Cel mai des invocate bariere în procesul de angajare a persoanelor cu dizabilități sunt: accesibilitatea redusă până la și de la locul de muncă, lipsa adaptărilor necesare la locul de muncă, tehnologii de acces învechite și reduse ca număr, atitudinile bazate pe prejudecăți. Sistemul educațional însuși poate adânci dezavantajele pentru persoanele cu dizabilități, prin faptul că înlesnește părăsirea timpurie a școlii datorită neasigurării suficiente a serviciilor educaționale corespunzătoare sau a corelării cu cerințele pieței de muncă.¹⁴

Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă” 2022-2027, cuprinde două măsuri a căror implementare poate aduce îmbunătățiri considerabile în viața tinerilor cu dizabilități blocați în sistemul de protecție socială și poate duce la intensificarea angajării în muncă.

Prima măsură se referă la “elaborarea unui pachet de reglementare a programelor de pregătire pentru muncă a persoanelor cu dizabilități care să includă: (i) definire, modalități de organizare și funcționare; (ii) planificarea intervențiilor/activităților necesare; (iii) modalități de organizare, funcționare și finanțare; (iv) modalități de instruire/formare; (v) monitorizare activități/servicii, evaluarea progresului; (vi) standard de cost; (vii) raportare publică”.

Cea de a doua prevede „elaborarea unui pachet de reglementare a angajării asistate care să includă: (i) definire, modalități de organizare și funcționare; (ii) modalități de evaluare și referire a beneficiarilor; (iii) mecanism de finanțare; (iv) necesar de formare; (v) standard de calitate; (vi) standard de cost, cu oferirea de servicii de sprijin, în mod deosebit pentru persoanele cu handicap grav; (vii) furnizarea prin centre de sprijin și suport pentru încadrarea pe piața muncii; (viii) monitorizare; și (ix) evaluarea serviciului și raportarea publică”.

Creșterea gradului de ocupare a tinerilor cu dizabilități este, de asemenea, problemă de responsabilitate socială!

Solicităm expres sprijinul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități și al Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă pentru operaționalizarea măsurilor strategice astfel încât acestea să devină fapte și acțiuni!

LOBBY ȘI ADVOCACY

Acestor măsuri li se pot adăuga campanii de conștientizare, diseminarea de ghiduri de comunicare, de adaptare a locurilor de muncă, de dezvoltare de noi servicii de suport sau oportunități de finanțare. Faptul că un tânăr cu dizabilități rămâne client constant al sistemului de protecție socială reprezintă „eșecul” politicilor care vizează ocuparea. Avem încă un exemplu asupra modului de abordare a dizabilității care persistă în România. În realitate, problema nu este a tânărului ci

ar trebui recunoscută ca încălcare a dreptului la muncă. Situația în care se află tânărul este efectul neasumării responsabilității sociale.

Schimbarea socială ar trebui să implice modificări importante în sistemul de educație și de pregătire pentru muncă, adaptarea mediului de lucru, sistemul de penalizare a celor care nu asigură exercitarea dreptului și altele asumate prin politici publice la nivel de stat. La fel ca și în educație, insuccesul angajării sau al păstrării locului de muncă este atribuit persoanei, fără a analiza ceea ce ar trebui să facă concret politicile și sistemul pentru îmbunătățirea situației. În acest context, organizațiile neguvernamentale ar trebui să vegheze atent aplicarea prevederilor legale și să coopereze pentru schimbare atunci când drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt limitate sau încălcate!

“Dacă aș face parte dintr-o organizație mi-ar plăcea să promoveze ideea de integrare a persoanelor cu dizabilități și să arate că fiecare om poate fi bun la ceva dacă este îndrumat și sprijinit. Organizațiile persoanelor cu dizabilități nu trebuie să cerșească milă, ci trebuie să lupte pentru fiecare membru al său ca și cum ar fi cel mai important.”¹⁵

ASOCIERE ȘI IMPLICARE

Cât privește participarea la viața publică a tinerilor cu dizabilități și îndeosebi la viața asociativă, asigurarea acesteia ar trebui să fie percepută ca o oportunitate pentru întreaga societate. Din păcate, există puține informații care să permită aprecierea participării lor active la nivel național. Mișcarea de autoreprezentare care a dus la o adevărată revoluție în ceea ce privește afirmarea principiului *Nimic despre noi, fără noi!* este prea puțin cunoscută.

În focus-grupul organizat cu tema “Conectarea cu organizațiile”, tinerii cu dizabilități au identificat mai multe dificultăți în ceea ce privește perspectivele de stimulare a asocierii și participării sau oferirea de servicii specializate de către organizații. Drept urmare, organizația care a găzduit focus-grupul a decis să organizeze în mod regulat sesiuni de formare pentru tinerii cu dizabilități, părinți și profesioniști.¹⁶

Cercetarea ASCEND transmite un semnal asupra cărora mediul neguvernamental în general, nu numai cel destinat dizabilității, este invitat să reflecteze: mai puțin de jumătate dintre respondenți fac sau au făcut parte dintr-o organizație iar comentariile se referă la lipsa de încredere în organizații și la implicarea redusă a acestora în lobby și advocacy pentru asigurarea deplină a drepturilor.

Printre altele, sinteza răspunsurilor respondenților referitoare la așteptările tinerilor față de organizațiile de profil cuprinde:

- sprijin emoțional, informal
- susținerea drepturilor, a intereselor
- sprijin pentru incluziune, pentru inserția socioprofesională
- programe de conștientizare privind dizabilitatea
- ocazii pentru învățarea din experiențele altor tineri

- organizarea de activități (sport, timp liber), de a comunica și de a dezvolta relații de prietenie
- centre pentru dezvoltarea abilităților de viață independentă.¹⁷

Oportunități pentru asigurarea unora dintre așteptări vin din partea MFTES care gestionează Programul de tabere deși, în acest an, probleme administrative au împiedicat desfășurarea lui pentru copii și tineri cu dizabilități.¹⁸

De asemenea, prin ”Programul de cercetare socială în domeniul tineretului - P3” de la nivelul MFTES care cuprinde studiile „Barometru - Situația tineretului și așteptările sale”, axat pe prioritățile Anului European al Tineretului, și „Situația locuirii în rândul tinerilor”, există perspectiva ca politicile publice de sprijin pentru tineri, inclusiv pentru tinerii cu dizabilități, să fie corect și real fundamentate astfel încât să se producă schimbări în bine substanțiale în viața acestora.¹⁹

Identificarea problemelor tinerilor este esențială pentru o construcție corectă a politicilor publice.

Solicităm Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse să invite constant la consultări tineri cu dizabilități și organizații neguvernamentale din domeniul dizabilității pentru consultări, recunoscând și aplicând expertiza acestora. Se evită astfel riscul ca, dincolo de dorința de a rezolva probleme, să se ridice noi bariere arhitecturale, de atitudine sau, mai grav, de limitare a demnității și drepturilor!

Tinerii cu dizabilități doresc să comunice și să desfășoare activități diverse și cu tineri fără dizabilități. O parte a respondenților intervievați în cadrul cercetării a fost cea formată din tineri instituționalizați care și-au exprimat dorința de a avea mai multe contacte cu comunitatea, așadar, mai multe posibilități de participare și integrare.

Datele din cercetare arată că un sfert din totalul respondenților nu relaționează în niciun fel cu alți tineri cu dizabilități, 32,6% interacționează sub forma întâlnirilor directe, 12% relaționează prin intermediul tehnologiei (telefon, e-mail, social media), iar 27%, pe lângă comunicarea de la distanță, adaugă și întâlnirile directe.²⁰

Luând în considerare realitățile relevate prin cercetare și ținând cont de oportunitățile deschise prin prioritatea privind incluziunea socială afirmată de Anul European al Tineretului,

NOI:

- Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR),
- Asociația RENINCO România (Rețeaua Națională de Informare și Cooperare pentru integrarea în comunitate a copiilor și tinerilor cu cerințe educative speciale),

în numele membrilor organizațiilor noastre,

PROPUNEM:

Inițierea și coordonarea de către Guvernul României, în colaborare cu instituții, organizații și mediul academic, a unei dezbateri de dimensiuni naționale privind problematica dizabilității în spiritul Convenției ONU și a obligațiilor asumate prin ratificarea acesteia: “Statele Părți se angajează să asigure și să promoveze exercitarea deplină a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pentru toate persoanele cu dizabilități, fără nici un fel de discriminare pe criterii de dizabilitate.”²¹

Dezbaterea va avea la bază respectarea principiului *Nimic despre noi, fără noi!*

Coordonarea de către Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități și Ministerul Educației a procesului de armonizare legislativă necesar pentru a corecta modul de abordare a dizabilității.

„Statele Părți se angajează:

(b) Să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv cele legislative, pentru a modifica sau abroga legile, reglementările, cutumele și practicile existente care constituie discriminare împotriva persoanelor cu dizabilități.”²²

Cooperarea dintre Ministerul Educației, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție pentru asigurarea coerenței și complementarității serviciilor în ceea ce privește tranziția de la școală la muncă.

Acel potențial uriaș al copiilor/tinerilor cu dizabilități trebuie descoperit, încurajat să se afirme și să se dezvolte, valorizat și promovat. Altfel, toți acești copii și tineri care merg cu încredere la școală sunt în pericol de a rămâne acasă, de a fi izolați social. Bunele exemple de care ar putea beneficia și alți copii și tineri cu dizabilități nu vor deveni modele de viață și nu vor servi drept îndemn la trai independent.

Ca în orice proces, în trecerea de la școală la muncă trebuie ca autoritățile să lucreze împreună, să-și armonizeze conceptele, instrumentele de lucru, să creeze trasee de viață școlară și profesională fără bariere.

Este necesară o prevedere legislativă care să reglementeze proiectarea, implementarea și monitorizarea unui Plan Individual de Tranziție, de la școală la viață și muncă,

începând de la vârsta de 16 ani și/sau în ultimul an de învățământ obligatoriu, pentru adolescenții și tinerii cu dizabilități.

Coordonarea de către Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, Ministerul Educației și Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse a unei politici publice coerente în ceea ce privește toate „aspectele și formele de încadrare în muncă, inclusiv condițiile de recrutare, plasare, angajare și menținere în muncă, progresul în carieră și condiții de sănătate și securitate la locul de muncă” care să asigure “mediul de lucru deschis, incluziv și accesibil” statuat de Convenția ONU.

Sunt multe lucruri de analizat și rezolvat: tranziția de la școală la muncă, sprijinul diferențiat pentru pregătirea pentru muncă, adaptarea infrastructurii, introducerea de noi forme de organizare a muncii și altele.

...organizațiilor neguvernamentale să încurajeze conectarea tinerilor cu dizabilități cu viața asociativă și să coopereze pentru a susține incluziunea socială a acestora, recunoscând totodată expertiza lor individuală.

Acel potențial considerabil reprezentat de copiii și tinerii cu dizabilități așteaptă să fie descoperit, încurajat, valorizat! Alături, vor sta părinți, membri ai familiilor, profesioniști dedicați...

Coordonarea de către Ministerul Educației, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție a unui amplu și consecvent proces de creștere a “gradului de conștientizare în societate, inclusiv la nivelul familiei, în legătură cu persoanele cu dizabilități și pentru promovarea respectării drepturilor și demnității acestora.”

“Eu, personal, de la începutul traseului educațional al copilului, nu am căutat unitatea de învățământ, ci am căutat oamenii. Nu m-a interesat că ar fi la nu știu care grădiniță sau la nu știu care școală. M-a interesat să fie în ograda unui om cu deschidere la minte și la suflet, astfel încât să știu că acolo copilului meu îi va fi bine. Am mers de fiecare dată înainte, și-am discutat ca să văd... am discutat, în sensul că am spus situația noastră cât să văd reacțiile acelea, știți .”²³

Tinerii cu dizabilități sunt AICI, ACUM!

Prezentul *Document de poziție* a fost realizat pe baza cercetării ASCEND și a informațiilor obținute din corespondența cu instituții, cu organizații neguvernamentale și cu tineri și a fost validat în cadrul conferinței „NOI, TINERII CU DIZABILITĂȚI, SUNTEM AICI !”, București, 9 decembrie 2022.

Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR)

Asociația RENINCO România (Rețeaua Națională de Informare și Cooperare pentru integrarea în comunitate a copiilor și tinerilor cu cerințe educative speciale)

București,
9 decembrie 2022

REFERINȚE:

- ¹ Accesul la educație a tinerilor cu dizabilități în România, cu focalizare pe învățământul secundar superior, vocațional și universitar, 2016, <https://www.renincor.ro/images/studiicomplementare/Accesul%20la%20educatie%20a%20tinerilor%20cu%20dizabilitati%20in%20Romania,%202016.compressed.pdf>;
Cercetare privind modul în care cadrul legislativ și practicile școlare sprijină combaterea discriminării și excluziunii sociale a copiilor cu cerințe educaționale special, 2016, <https://eduacces.ro/ro/resources/cercetare-privind-modul-in-care-cadrul-legislativ-sipracticile-scolare-sprijina-combaterea-discriminarii-si-excluziunii-sociale-a-copiilor-cucerinte-educationale-speciale/document/113/preview>
- ² 193 tineri au răspuns la chestionare, 17 la interviuri, 15 au participat în focus grupuri, 32 au participat la formări
- ³ Clasificarea internațională a funcționării, dizabilității și sănătății, OMS, 2012, pag 19
- ⁴ Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, deschisă spre semnare la 30 martie 2007 și semnată de România la 26 septembrie 2007, cu modificările și completările ulterioare
- ⁵ Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități
- ⁶ Cercetarea ASCEND, 2022
- ⁷ Ordinul nr. 1985/1305/5805/2016 privind aprobarea metodologiei pentru evaluarea și intervenția integrată în vederea încadrării copiilor cu dizabilități în grad de handicap, a orientării școlare și profesionale a copiilor cu cerințe educaționale speciale, precum și în vederea abilitării și reabilitării copiilor cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale
- ⁸ Vrăsmaș, T. Vrăsmaș, E. (coord.), 2021, Pe drumul spre educația incluzivă în România. Contribuția RENINCO, Editura Universitară, pg. 426
- ⁹ Cercetarea ASCEND, 2022
- ¹⁰ Cercetarea ASCEND, 2022
- ¹¹ Cercetarea ASCEND, 2022
- ¹² Cercetarea ASCEND, 2022
- ¹³ Cercetarea ASCEND, 2022
- ¹⁴ Cercetarea ASCEND, 2022
- ¹⁵ Cercetarea ASCEND, 2022
- ¹⁶ Cercetarea ASCEND, 2022
- ¹⁷ Cercetarea ASCEND, 2022
- ¹⁸ MFTES, adresa nr. 1130/2022, răspuns în cadrul campaniei de advocacy
- ¹⁹ Idem
- ²⁰ Idem
- ²¹ Legea nr. 221/2010 pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, deschisă spre semnare la 30 martie 2007 și semnată de România la 26 septembrie 2007, cu modificările și completările ulterioare, art. 4 - Obligații generale
- ²² Idem
- ²³ Cercetarea ASCEND, 2022

European Disability Forum (EDF) este o organizație umbrelă a persoanelor cu dizabilități, care apără interesele a peste 100 de milioane de persoane cu dizabilități din Europa. EDF este o organizație neguvernamentală (ONG) independentă care reunește organizații reprezentative ale persoanelor cu dizabilități din întreaga Europă. EDF este condusă de persoane cu dizabilități și familiile acestora și este o voce puternică și unită a persoanelor cu dizabilități din Europa.

Informații suplimentare: <https://www.edf-feph.org/>

Consiliul Național al Dizabilității din România (CNDR) s-a înființat în anul 2004 la solicitarea Comisiei Europene, ca cerință a aderării României la Uniunea Europeană. CNDR este o organizație de tip federație, fără scop patrimonial, neguvernamentală, umanitară, apolitică, non-profit, formată din organizații reprezentative la nivel național pentru protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități. Este membru cu drepturi depline al European Disability Forum (EDF).

Scopul CNDR este de a promova interesele private sau de grup ale tuturor persoanelor cu dizabilități din România și de a le proteja toate drepturile, în conformitate cu prevederile Convenției ONU, ale Declarației Universale a drepturilor omului, cu Regulile Standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu Dizabilități, Convenția Națiunilor Unite privind Drepturile Copilului, Declarația de la Madrid și ale tuturor celorlalte documente internaționale din domeniul dizabilității.

Informații suplimentare: <https://www.fcndr.ro/>

Asociația RENINCO România - Rețeaua națională de Informare și Cooperare pentru Integrarea în Comunitate a Copiilor și Tinerilor cu Cerințe Educative Speciale (RENINCO-România) a fost înființată ca rețea informală în 1994, în cadrul colaborării dintre UNICEF, Ministerul Învățământului și mai multe organizații neguvernamentale și a căpătat personalitate juridică în 1998.

Misiunea Asociației RENINCO România este sprijinirea și promovarea incluziunii în comunitate a copiilor și tinerilor vulnerabili. Asociația are activitate neîntreruptă de peste 20 ani în domeniul combaterii inegalităților în domeniul educațional și al promovării educației incluzive de calitate. Prin proiectele derulate s-au dezvoltat parteneriate și alianțe pentru promovarea incluziunii școlare a copiilor și tinerilor cu CES, s-au realizat cercetări cu focalizare pe învățământul preșcolar și preuniversitar, s-au dezvoltat instrumente de lucru și metodologii pentru cadre didactice și s-au adus contribuții valoroase în grupuri de lucru organizate de/cu autorități centrale.

Informații suplimentare: <https://www.renincor.ro>

EDUCAȚIE ȘI ȘCOALĂ

LOBBY ȘI ADVOCACY

DIZABILITATE ȘI VALORIZARE

ANGAJARE ȘI AUTONOMIE

ASOCIERE ȘI IMPLICARE

